

udgivelse med videre. Desuden har de sørget for et meget nyttigt indeks, som fra moderne danske betegnelser henviser til søordbogens stavemåde af samme begreb, eksempelvis fra ruf til Roff.

Ved benyttelse af leksikonnet bliver det i øvrigt påfaldende hvor lille en ændring, der er sket i den maritime sprogbrug i løbet af de mellemliggende godt to hundrede år. I tvivlstilfælde giver Koefoeds tekst og plancher god forklaring. Som med mange andre opslagsværker er det en lyst at lade sig kaste hid og did og i dette tilfælde at læse om alt maritimt fra agterlugen til vulingstovet og fra at strække mærsejl til at brække som søen imod en grund. Til fornøjelsen bidrager også, at der er tale om en smuk stor bog i godt boghåndværk.

Alle søordbogens indførsler slutter med oversættelse af opslagsordet til fransk og engelsk. Koefoeds store arbejde berettiger klart, at man har sørget for at indledning, brugsanvisninger og registre med videre alle findes i engelske paralleltekster. På denne måde vil udgaven kunne anvendes også af interesserede udlændinge.

Erik Gøbel

NEVILLE A.T. HALL: *Slave Society in the Danish West Indies. St. Thomas, St. John and St. Croix.* Udg. ved B.W. Higman. Mona, Jamaica, University of the West Indies Press, 1992. XXIV + 287 s., kr. 198.

Neville Hall var ansat ved universitetet i Mona på Jamaica, indtil han blev dræbt ved en bilulykke i 1986 kun 50 år gammel. Han var en af de få historikere, som beskæftigede sig med de danske vestindiske øers historie, om hvilken han har publiceret flere artikler den seneste snes år. Hans store plan var at skrive en trilogi om øernes farvede befolkning, nemlig et bind om slaverne i Dansk Vestindien, et om de frikulørte og et om årtierne efter slaveriets ophævelse i 1848.

Den nu foreliggende bog består hovedsagelig af færdige kapitler og forarbejder til værkets første bind samt et par kapitler om frikulørte. Halls kollega B.W. Higman har redigeret manuskripterne i begrænset, men fornødent omfang og i sit forord omhyggeligt redegjort for processen. Han har endvidere forsynet bogen med en liste over Halls publikationer, forkortelses- og ordlister, bibliografi og register.

Neville Halls bog er interessant allerede derved, at han havde lært sig at læse dansk litteratur og arbejdede med kilder i Rigsarkivet, først og fremmest fra Generaltoldkammeret. Til forskel fra den traditionelle danske synsvinkel bestræbte han sig for at beskrive øsamfundet set fra de farvedes plads, og han søgte tillige at sætte sine resultater ind i en større caraibisk sammenhæng.

Hans hovedtanke kommer klart til udtryk i første kapitel, som hedder »Empire without Dominion«, og som dækker perioden helt fra 1671 til 1848. Det danske styre var meget åbent, (så udenlandske handelsfolk og plantageejere i høj grad kunne skumme fløden), og svagt (med få reelle magtmidler til rådighed for den fåtallige hvide befolkning i en oprørssituation). Hall har også rammende karakteriseret situationen som »Reign without Rule«. Denne lidt halvhjertede

danske indstilling til kolonien indebar en strukturel svaghed, som slaverne var særdeles opmærksomme på og benyttede sig af, og som i sidste ende førte til opstanden på St. Croix i 1848 og afskaffelsen af slaveriet.

Hovedtanken er underbygget i bogens forholdsvis detaljerede gennemgang af slaveejerideologi, slavelove, slavekår, flugtmuligheder, fremvæksten af en frikulørt befolkning (og dennes adresse til kongen 1816), slaveuddannelse samt endelig slaveriets ophævelse. Hovedvægten i fremstillingen ligger på anden halvdel af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet. Særlig interessant forekommer kapitlet om slaverne i byerne. Normalt hører man ikke meget om disse slaver, hvoriblandt der var forholdsvis mange kvinder (i forskellige servicefunktioner), hvoraf mange havde det noget bedre end plantageslaverne, og som ofte lå i direkte konkurrence på arbejdsmarkedet med de frikulørte.

For eksperter inden for forskningsområdet er der ikke så meget nyt at hente i bogen. Thi godt halvdelen af de tretten kapitler er optryk af tidligere publicerede artikler, medens et par kapitler gengiver konferencepapers, og tre er hidtil upublicerede manuskripter.

Et og andet kan naturligvis kritiseres med hensyn til Halls udvalg af litteratur og kilder. Men i det store og hele udgør hans bog et værdifuldt indlæg i debatten om slaverne. På visse områder, især kronologisk, supplerer den Karen Fog Olwigs »Cultural Adaptation and Resistance on St. John. Three Centuries of Afro-Caribbean Life« (University of Florida Press, 1985). Det er en god idé, at Aarhus Universitetsforlag distribuerer Neville Halls bog i Danmark.

Erik Gøbel

FINN GRANDT-NIELSEN: Danske billetter. Nødpengesedler 1807-16. Dansk Numismatisk Forening. Odense Bys Museer. Fynske studier 16. Odense 1993. 328 s., ill.

Krigen 1807-14 skabte periodevis stor mangel på skillemønt i Danmark. Det førte til lokale udstedelser af pengesedler, bl.a. fra fattigvæsenet og private handlende. I starten blev disse forbudt, og sedlerne krævet tilbagekaldt, men fra begyndelsen af 1809 blev de private udstedelser de facto tilladt, idet de af de centrale myndigheder karakteriseredes som grundet på en privat forening og uden lovmæssig kredit. De private sedler blev inddraget generelt 1816, skønt nogle først blev indløst flere år senere. Initiativet udgik fra private og lokale myndigheder, og centralmagtens accept var kun tøvende og fremtvunget af nødvendighed og egen magtesløshed. Der udfoldedes megen privat foretagsomhed i disse år, og f.eks. Odense Fattigvæsen lod opfindsomt sine private sedler cirkulere i et lukket kredsløb mellem sig selv, klienterne og udvalgte bagere og spækhøkere.

Alt dette fremgår af Finn Grandt-Nielsens store værk om danske nødpengesedler under Englandskrigene. Efter en kort indledning om den økonomiske baggrund, officielle udmøntninger og holdningen til manglen på skillemønt og den lokale/private udstedelse af sedler, kommer bogens egentlige ærinde, som er et topografisk ordnet katalog over alle kendte danske nødpenge, både de bevarede og de, der kendes fra samtidige optegnelser, bl.a. i aviser. Om hver